

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Α. Κύρια ὀνόματα.

Ἄγο Βουσιάρης ἢ συνηθέστερον Ἄγος Βασιάρης, Ἄλβανός ὄπλαρχηγός τοῦ Ἄλῃ πασᾶ μονόφθαλμος, καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Βασιάρι τῆς ἐπαρχίας Τεπελενίου, ἐξ οὗ καὶ ἐπωνομάσθη. Ἐγκαταλείψας τὸν Ἄλῃ κατὰ τὴν πολιορκίαν μετέστη πρὸς τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα τοῦ Χουροίτ. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων μετέβη μετὰ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη εἰς τὸ Μεσολόγγι, ὅπου ἐλθὼν εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τὸν Μάρκον Μπότσαρη, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν ἀπὸ τὴν αὐλὴν τοῦ Ἄλῃ, ἐπρότεινε τὴν ὑποταγὴν τῶν πολιορκημένων Ἑλλήνων. Ἡ οἰκτρὰ ἀποτυχία τῶν διαπραγματεύσεων τούτων ἐμείωσε τὴν θέσιν τοῦ Βασιάρη (βλ. Ἱστορία Ἐπαναστάσεως Τρικούπη τ. Β΄, σ. 267-274).

Ἄηλιᾶς. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ τῆς κειμένης ἐν τῇ νήσῳ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων.

Ἄϊγιάννηδες ἢ μᾶλλον ἀγιάνηδες ἦτοι οἱ ἄρχοντες ἐκ τοῦ ἀγιάνης, ἄρχων, διοικητής, ἡγεμών, ἐτυμολογούμενον ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ *ayn*, σημαίνοντος ὀφθαλμόν. Οὕτω Μωραγιάνηδες ἐκαλοῦντο οἱ διοικηταὶ τοῦ Μωρέως.

Ἄλβανον ἢ **Ἄρβανον**. Κυρίως οὕτω ἐκαλεῖτο ἡ πόλις τῆς Ἀλβανίας Ἐλβασάν, ἔπειτα ὁμοίως ἢ ὀνομασία ἔμεινε εἰς τὴν περὶ αὐτὴν περιοχὴν τὴν κειμένην βορείως τοῦ Βερατίου. (Χρονογραφία Ἀραβαντινοῦ τ. Β΄, σ. 10).

Ἄντρινέ, οὕτω καλεῖται τουρκιστὶ ἡ Ἀδριανούπολις.

Ἄσιμπεης, πρόκριτος Ἰωαννίτης, πολεμήσας ἄλλοτε ἐναντίον τοῦ Ἄλῃ, ὅταν ἦλθε καὶ κατέλαβε τὰ Ἰωάννινα (Ἀραβαντινοῦ Ἱστορία Ἄλῃ πασᾶ σ. 54).

Ἄρμάσης, ἄγνωστον τίς οὗτος.

Βαρδάκη ἀμπέλι, τοποθεσία εἰς τὰ περὶ τῆς πόλεως ἔχουσα ἀμπελον ἀνήκουσαν εἰς τὴν Ἰωαννιτικὴν οἰκογένειαν τοῦ Βαρδάκη, ἣτις καὶ σήμερον σώζεται.

Βελιάγας ἢ **Βελῆ ἀγᾶς** συνηθέστερον ἐκαλεῖτο ὁ Ἰταλὸς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ Agostino Farrano, ὅστις ἐξισλαμισθεὶς ἐγένετο διοικητής τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ (Ἀραβαντ. σ. 383).

Γενεράλην Ἐγγλέζον ἐννοεῖ τὸν ἄγγλον στρατηγόν, τὸν Διοικητὴν τῶν Ἰονίων Νήσων.

Γερομέρι, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν παρὰ τὸ ὁποῖον κεῖται ἡ ὁμώνυμος ἐξαρχιακὴ μονή, ἔδρα ἄλλοτε τῆς Ἐξαρχίας Γηρομερίου.

Γιάνν' Τζιατζιάνης, ἄγνωστον τίς οὗτος.

Γκαβανόζουγλος, ἴσως ὁ Χουσέν πασᾶς Καβαντζόγλου, ὃν ἀναφέρει ὁ Ἀραβαντινός (σ. 308) ὡς ἀντικαταστάτην τοῦ Σελήμ πασᾶ, γνωστοῦ ἐκ τῆς μάχης τῶν Πέντε Πηγαδίων.

Γκαβοστέργιος ἢ **Γ. Καβοστεργιόπουλος**, πρόκριτος ἐξ 'Αγράφων φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Χουροῖτ κατὰ τὴν ἐκ Θεσσαλίας διάβασίν του, ἄτε καταγγεληθεὶς ὡς ἀνήκων εἰς τὴν Φιλικὴν 'Εταιρείαν ('Αραβαντ. 315),

Γοτιστινοί, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Γότιστα, κειμένου ἀνατολικῶς τῶν 'Ιωαννίνων. 'Εκ τῆς Γοτίστης κάτοικοι ὑπηρετοῦν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ 'Αλῆ ὑπὸ τὸν Γοτιστινὸν ὄπλαρχηγὸν Παλάσκαν.

Γραμμένο, χωρίον τῆς ἐπαρχίας τῶν Κουρέντων κείμενον δυτικῶς τῶν 'Ιωαννίνων εἰς τετράωρον ἀπόστασιν, εἰς ᾧ κατέφυγον πολλαὶ οἰκογένειαι τῶν 'Ιωαννιτῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν 'Ιωαννίνων (βλ. Κουτσαλέξη Διαφέροντα ἱστορήματα σ. 24).

Γῶγος Μπακόλας, ἀρματοῦλος ἐκ Σκουληκαριᾶς τοῦ Βάλτου, γνωστὸς ἐκ τῆς μάχης τοῦ Πέτα (1821) καθ' ἣν ἐνικήθησαν οἱ 'Ελληνες συνεπεία προδοτικῆς στάσεως τοῦ Μπακόλα, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ 'Ιστορίᾳ. 'Ο Χουροῖτ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν 'Ιωαννίνων (Ἰούνιος 1821) εἶχε στείλει ἐναντίον του στρατὸν πρὸς καταστολὴν τῆς ἐντεινομένης εἰς τὴν 'Ακαρνανίαν ἐπαναστάσεως ὑπὸ τοὺς 'Ισμαὴλ Πλιάσαν 'Αχμέτ πασιᾶν Βρυώνην, Χασάν Μπέην καὶ Μεκὴρ Τζογαδόρου, διὰ τὴν ἀκαταστάσιν, συνεπεία δὲ τούτων ἐγένετο ἡ μάχη ἐν Πέτα τῆς Ἄρτης.

Δερεβὶς Χασάν, ὄπλαρχηγὸς τοῦ 'Αλῆ καταγόμενος ἐν τῆς Τσαμουργιάς ('Αραβαντ. 303).

Δρόμαλης, ὁ στρατηγὸς Μαχμούτ πασᾶς ὡς καταγόμενος ἐκ Δράμας, εἰς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Σουλτανικοῦ στρατοῦ ('Αραβ. 300),

'Εγγιούρ, ἡ Ἄγκυρα τουρκιστί.

'Εγγυπος καλεῖται ἡ Εὔβοια ἐκ τοῦ Εὐρύπου.

'Ισοῦφ πασᾶς, εἰς τῶν στρατηγῶν τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων.

Καλάρου. Οὕτω καλεῖται καὶ νῦν ἐπιτοπίως ὑπὸ τῶν βλαχοφόνων κατοίκων τοῦ τὸ χωρίον Καλαρρύτες (βλ. Χρ. Σούλη Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Καλαριτῶν «Ἠπειρ. Χρ.» τ. 2 σ. 149), εἰς ᾧ εἶχον καταφύγει πολλαὶ οἰκογένειαι 'Ιωαννιτῶν κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν 'Ιωαννίνων, καταστραφέν ὑπὸ τοῦ Χουροῖτ λόγῳ ἐπαναστάσεως.

Κάρελι (Καρελιῶτες) καὶ συνηθέστερον **Καρλέλι**, ἐκαλεῖτο ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ 'Ακαρνανία. Τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἐτυμολόγουν ἄλλοι ἐκ τοῦ 'Ακαρνανία (Ξ. Μαυρομμάτης), ἄλλοι ἐκ τοῦ καταλαβόντος αὐτὴν κατὰ τὸν 14' αἰῶνα Καρόλου Τόκου καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ τουρκικοῦ Καρλή Ἰλι=χιονώδης τόπος (Ν. Μοσχόπουλος Μ. Ε. 'Εγκυκλ.)

Καρκαντελῆς, εἰς τῶν πασᾶδων τῶν πολιορκούντων τὸν 'Αλῆ πασᾶν, ἴσως ὁ ὑπὸ τοῦ 'Αραβαντινοῦ Τσαρκαντζῆ 'Αλῆ πασᾶς καλούμενος.

Κατοᾶνοι. Οἱ κάτοικοι τῶν Κατσανοχωρίων, περιοχῆς νοτίως τῶν 'Ιωαννίνων κειμένης, ἀποκληθείσης ἴσως ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ ἀρχοντος Κασιανοῦ.

Κατσικά, χωρίον εἰς ὠριαίαν ἀπόστασιν νοτίως τῶν 'Ιωαννίνων.

Κιουστεντίλη, πόλις τῆς Γιουγκοσλαβίας νῦν.

Κωλέτης, ὁ γνωστὸς πολιτικὸς 'Ιωάννης Κωλέτης ἐκ Συράκου ὑπηρετῶν ἐκ πατρὸς εἰς τὴν ἀύλην τοῦ 'Αλῆ.

Κολονιάται, οἱ κάτοικοι τῆς ἐν τῇ νοτίῳ 'Αλβανίᾳ ἐπαρχίας Κολωνίας ἢ 'Ερσέκας.

Κυτάγια, ἡ πόλις Κιουτάγια, πάλαι Κοτύαιον.

Λιγγιάδες, χωρίον ἐναντι τῶν 'Ιωαννίνων ἐπὶ τοῦ ὄρους Μιτσικέλι.

Λοῦτσα, μία τῶν συνοικιῶν τῶν 'Ιωαννίνων.

Μάζια, χωρίον Α. τῶν 'Ιωαννίνων ἐπὶ τοῦ Δρίσκου, ὅπου ὁ 'Αλῆς εἶχε τὰ

θερινά του ἀνάκτορα, ὧν ἐρείπια σώζονται, εἰς ἃ μετέφερε τὸ ὕδωρ διὰ ὑδραγωγείου ἐκ τῆς πηγῆς Σουρπάτας τοῦ Μιτσικελίου, οὔτινος λείψανα σώζονται.

Μάνθος Δοβριανίτης, ὁ Μάνθος Οἰκονόμου, εἷς τῶν γραμματέων τοῦ Ἀλῆ, ὃν κατὰ λάθος ἀναγράφει ὡς καταγόμενον ἐκ Δοβρᾶς, διότι κατήγετο ἐκ Κουκουλίου τοῦ Ζαγορίου.

Μάρκος ὁ γνωστός **Μάρκος Μπότσαρης**, ὁ λαβὼν μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀλῆ κατ' ἀρχὰς μετὸν Ἀλῆν καὶ ἔπειτα μετὸν Χουροῖτ.

Μαχμούτης, ὁ υἱὸς τοῦ Μουχτάρ καὶ ὁ τῆς Πρεμετῆς ὑπερασπιστής, ὁ καὶ Ἐλμάζ Μαχμούτης καλούμενος.

Μελᾶς, ὁ Ἰωάννης Μελλάς, πρόκριτος Ἰωαννίτης φυγὼν ἐξ Ἰωαννίνων κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ λαβὼν εἷτα μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα («Ἡπειρ. Χρον.» Παρραρτ. 1931 σ. 47).

Μέρμπεη Βρυώνης, ὁ γνωστός Ὀμέρ Βρυώνης ὁ ὀπλαρχηγὸς τοῦ Ἀλῆ, αὐτομολήσας κατὰ τὴν πολιορκίαν πρὸς τὸν Χουροῖτ (Ἄραβ. σ. 195).

Μετζ Ἀμπάζης ἢ **Μήτσιο Ἀμπάζης**, τζοχαντάρης, τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ, πατὴρ τοῦ διασήμου ἀρχιστυνόμου τοῦ Ἀλῆ Ταχῆρ Ἀμπάζη.

Μετζεμπόνος, ὁ ὀπλαρχηγὸς τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ ἐκ Τεπελενίου καταγόμενος, ἀναλοβὼν κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀλῆ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Μεχμέτης καὶ Σελήμης, δύο ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ.

Μεχμέτ πασιᾶ, πρόκειται περὶ τοῦ Μεχμέτ πασιᾶ τοῦ ἐπικαλουμένου Κιοσέ-Μηλιά, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Μετσόβου πεντάωρον ἀπέχον αὐτοῦ.

Μοσπίνα, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Κουρέντων δυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων.

Μουρτοτζιάλης ἢ **Μοῦρτο Τζάλες**, σωματάρχης τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ ἀναλαβὼν τὴν ὑπεράσπισιν καὶ ἐπιτήρησιν τοῦ Σουλίου κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀλῆ.

Μουχουρτάρ ἢ **Ἄγο Μουχουρτάρης**, ὀπλαρχηγὸς τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ (μουχουρτάρ=σφραγιδοφύλαξ).

Μπραῖμ Σαράτης, ἀγνωστον τίς ἦτο οὗτος.

Μπαντιδαριά ἢ τὸ **μπαντιδαριά**, περιληπτικῶς ἀντὶ τοῦ μπαντίδοι (Περὶ μπαντήδων βλ. Ρ. Βλαχλείδη Γιαννιώτικα στιχοπλάκια «Ἡπειρ. Χρον.» τ. Ε'. [1930] σ. 169).

Μπεστοῦνι χωρίον τῶν Ἰωαννίνων, περὶ ὃ εἶχον στρατοπεδεύσει τὰ σουλτανικά στρατεύματα ὑπὸ τὸν Πασόμπεην.

Νέμπακτος ἢ **Ἐπακτος**. Ἡ Ναύπακτος, ἢ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους καὶ Λεπάντο καλουμένη.

Νίτσα τοῦ Σούλη, ἐρωμένη τοῦ Μουχτάρ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ.

Νότης, πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ Νότη Μπότσαρη.

Νταλίσης ἢ **Νταλίπ' Πρεμετῆς**, εἷς τῶν σωματαρχῶν τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ ἀναλαβὼν τῆς φύλαξιν τῆς Ἄρτης.

Ντιμπραληδες, οἱ κάτοικοι τῆς Δίβρης τῆς Ἀλβανίας.

Ντοβραῖ, χωρίον τοῦ Ζαγορίου εἰς ἀπόστασιν 30 χιλ. τῶν Ἰωαννίνων.

Ντουρούτη ἢ **Δουρούτη**, μονὴ Ν. Α. τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων χιλιομέτρων, χρησιμεύουσα σήμερον ὡς Γεωργικὴ Σχολή.

Ὄνταγκλίδες ἢ **Νταγλήδες**, οἱ κάτοικοι τοῦ Νταγλί, ὄρεινου τμήματος τῆς Ἀλβανίας.

Ὄχηρην, ἢ **Ἄχηρις** ἢ **Ὄχηριδα**, ἦς τὰς διόδους ὑπερήσπιζεν ὁ Τζελατετῆ Μπέης κατὰ τὴν πολιορκίαν.

Παλάσκας Χρῆστος, ἀρματωλὸς ἐκ Γοττίστης, ὑπηρετῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ, πατὴρ τοῦ μετέπειτα ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ Λεων. Παλάσκα τοῦ ἀκολουθήσαντος τὸν Ὄθωνα εἰς τὴν ἐξορίαν.

Πασιόμπηης ἢ **Ίσμαήλ Πασόμπηης** ἢ **Πάσιος**, τουρκος πρόκριτος τῶν Ἰωαννίνων ὅστις καταφυγὼν εἰς Κων)πολιν μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τοῦ Ἄλῆ, κατῶρθωσε νὰ ὑποκινήσῃ τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Ἄλῆ, εἰς ἣν ἔλαβε καὶ ὁ ἴδιος μέρος ('Αραβ. 216).

Πλιάσας ἢ **Ίσμαήλ πασιᾶ Πλιάσιος**, ἄλβανὸς ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ἄλῆ καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Πλιάσα παρὰ τὴν Κορυτσᾶν.

Πουγωνιανή, θέσις ἐν Ἰωαννίνοις, ἐνθα ἐτελεῖτο ἐτησίᾳ ἐμποροπανήγυρις, λαβοῦσα τὸ ὄνομα μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Πωγωνίᾳ γιγνομένης καὶ τὴν μετάρθεσίν της εἰς Ἰωάννινα ὡς ὁ Λαμπρίδης ἀναφέρει (Πωγων. ἀπαφ. σ. 34),

Προφήτης Ἡλίας, μανθ' ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ λόφου τῶν Ἰωαννίνων μὴ σωζομένη σήμερον.

Σελήμ μπέης, υἱὸς τοῦ Βελή πασιᾶ.

Σελήμ Πασᾶς ἢ **Σελήμ Μεχμέτ** πασιᾶς, διοικητὴς (βαλῆς) τῆς Ρούμελης, εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων τῶν πολιορκούντων τὸν Ἄλῆ ('Αραβ. 300).

Σέλφος ἢ **Σέλφο Μέτσος**, ἀξιωματικὸς τοῦ Ἄλῆ ἐκ Τεπελενίου υἱὸς τοῦ Μετσιομπόνου ('Αραβ. 310).

Σηληκτάρης (σελάχ-ντάρ) = σπαθοφόρος, ὑπασπιτής.

Σηληκτάρ Μπότας, ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ἄλῆ αὐτομολήσας μετὰ τοῦ Ταχέρ Ἀμπάζη καὶ Ἄγου Μουχουρτάρη πρὸς τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα, κατὰ τὴν πολιορκίαν ('Αραβ. σ. 317).

Σταῦρος (Τσαπαλάμος), ὁ πατὴρ τοῦ Γεωργίου Σταύρου τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ταμίας τοῦ Ἄλῆ Πασᾶ.

Στροῦνι, χωρίον ἐναντι τῆς νήσου τῶν Ἰωαννίνων.

Τα(χ)ήρ Ἀμπάζης, ἀρχηγὸς τῆς ἀστυνομίας καὶ ἔμπιστος τοῦ Ἄλῆ, ἀναλαβὼν τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Παραμυθίδος κατὰ τὴν πολιορκίαν.

Τζάν' ἀρματωλός, ἄγνωστος.

Τζέλοβα, χωρίον δίωρον ἀπέχον Δ, τῶν Ἰωαννίνων, εἰς ὃ εἶχον στρατοπεδεύσει τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ἰσμαήλ Πασόμπηην.

Τζιόγκας, ὄπλαρχηγὸς ἐξ Ἀκαρνανίας.

Τζουμέρκα, ἐπαρχία Α. τῶν Ἰωαννίνων.

Τηλεχάμπηης, ὁ διοικητὴς τῆς Ναυπάκτου.

Φεήμης Τζάμης, ἔμπιστος σωματοφύλαξ τοῦ Ἄλῆ, ἀκολουθήσας αὐτὸν εἰς τὴν νήσον ('Αραβ. 333).

Χόντος Μπέης Γκοράνης, Χορμοβίτης, ἐξάδελφος τοῦ Ἄλῆ φονευθεὶς ὑπ' αὐτοῦ.

Χρυσοβίτσα, χωρίον Β. Α. τῶν Ἰωαννίνων εἰς θωρον ἀπόστασιν αὐτῶν, ἐνθα κατ' ἔτος τελεῖται μεγάλη θρησκευτικὴ πανήγυρις.

Β'. Λέξεις τουρκικαὶ καὶ ιδιωματικαὶ

ἄζηλη = παῦσις, ἀπόλυσις

ἄλημαλάχ ('Αλήμ Ἄλλάχ) = ὄρκος = μὰ τὸν Θεὸν

ἄλημπαντέδες = ἐπανοφῶρι ἐστρωμένον μὲ βαμβάκι (βάτα)

ἀνασενι = ὕβρις τουρκικὴ, = «τὴ μάνα σου»

ἀπτέστι = πλύσιμο χειρῶν καὶ ποδῶν πρὸ τῆς μουσουλμανικῆς προσευχῆς

ἀρτζοχάλι = ἀναφορὰ

- ἄσκέρι = στρατός
 ἄσλάνια = λέοντες
 ἄχαμνὰ = ἄσχημα, ἄδύνατα.
 βεκύλης = ἐπίτροπος, πληρεξούσιος
 γαζέπι = θεομηνία, θυμός
 γεντέκια = βοηθητικά ἄλογα παρακολουθοῦντα χωρίς φόρτωμα.
 γιαστίκια = προσκέφαλα
 γκιαούρης = ἄπιστος
 γκιουλέδες = σφαίραι τηλεβόλου, βόμβαι
 γκαζόκαις = ἐπενδύτης, κοντός μέ πιέτες δπισθεν
 γυροῦσι = ἔφοδος (ὄρμη)
 δειχνιὰ = μεγάλα δίκτυα
 ἔχτεζᾶς (ικτιζᾶ) = ἀνάγκη
 ζαηρῆς = ζωοτροφία
 ζαπώνω = κατέχω, σφετερίζομαι
 ζεύκια = διασκεδάσεις
 ζουλοῦμι = ἀδικία, ζημία
 ζωτάρια = ζωνάρια
 ἴζνι (τό) = ἄδεια
 ἰντέπια = κροσσοί (κρόσσια)
 ἰταάτι (ιταάτ) = ὑπακοή
 κακάβια = χάλκινα ἢ ἐκ λευκοσιδήρου καζανάκια
 κάλπικον = παραποιημένον, πλαστόν (μτφ. νόθον)
 κάτζπασια = κεφαλόδεσμος
 κατῆς = ἱεροδικαστής
 καρτάνι = ἀξίωμα, τίτλος
 κῆς = σφαγή
 κιαφύρης = ἄπιστος, ἀχάριστος
 κιοτῆς = δειλός
 κιοτεύω = δειλιῶ
 κιουλέδες = σκλάβοι, θεράποντες, δοῦλοι, αἰχμάλωτοι
 κιοπέκι = σκύλος
 κονάκια = κατάλυμα· «ἔκανε κονάκια» = κατέλυσε
 κωλλοσέργουν = τὸν σβαρνοῦν ὑπτιον
 κοπαῖς = κοπάδια
 κορμπάνι = θυσία
 λιμουργιὰ = λεηλασία
 λαχουριὰ = ὕφασμα ἐκ Λαχώρης
 λομπαράδες = ὀβίδες πληρούμεναι μέ μικρὰ τεμάχια σιδήρου
 μακάτι = στρωσίδι καλύπτον τὰ μπάσια
 μαμέδες = ἐπιστόμια ἐξ ἠλέκτρου τοιμπουκιοῦ
 μανασοῦπι (μενασσηπ) = θέσις δημοσία
 μανδήλια γεμενιὰ = μανδήλια γυναικεῖα πράσινα ἢ κίτρινα ἢ καλύμματα κε-
 φαλῆς
 μεντζίλια = ταχυδρόμοι, ἀπόσπασμα καταδιωκτικὸν
 μερχαμέτι = οἶκος, ἔλεος
 μετερίζι = πολεμίστρα
 μηντάτι (ιμντάτ) = βοήθεια
 μουλάδες = ἱερωμένοι τοῦρκοι

- μουκατᾶς** = φόρος κατ' ἀποκοπήν ἐδαφικὸς
Μουχουρτᾶρ = σφαγιδοφύλαξ
μπαϊράκια = σημαῖαι
μπατζακλιά = χρυσᾶ νομίσματα μὲ γωνίας
μπαϊλισιά = λιποθυμία
μπαχτσισία = φιλοδωρήματα, δῶρα
μπεζεστένι = ἀγορὰ σκεπαστή
μενιότες = δοχεῖα ἐκ λευκοσιδήρου διὰ γάλα
μπελεζίκια = βραχιόλια
μπέντια = ἀλυσσίδες χρυσαῖ
μπηνίσι = ἐπανοφῶρι (ράσον) τῶν κληρικῶν καὶ ἱερωμένων τούρκων
μπουγιουρντι = διαταγὴ ἔγγραφος
μπουζούκια = ἐπιμήκη ἔγχορδα ὄργανα — τετράχορδα
μπουλουμεπασιάδες καὶ **μπουμπασιάδες** = ἀποσπασματάρχαι, ἀξιωματικοὶ
νάμι = ὄνομα, φήμη, κλέος, δόξα
νηζάμι = νόμος
νησιάνια = παράσημα, ἐνδειξεις, ἴχνη, ἄρραβῶν
νυστεράδες = οἱ μεταχειριζόμενοι αἰχμηρὰ ὄργανα, μεγάλα νυστέρια
νταπόρια = φυλάκεια, τάγματα (στρατοῦ)
ντάπια = πρόχωμα, ὄχύρωμα καὶ ὁ περικλείων τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων
 χάνδαξ
νταβλάντισε = τὸ πῆρε ἐπάνω του
ντουκουμέδες = νομίσματα χρυσᾶ
ντουβλετλής = ἐξοχώτατος
ντουλαμᾶς = φόρεμα μακρὺ, βαμβακερό, μάλλινο ἢ μεταξωτὸ
ντούπιας = χρυσᾶ νομίσματα, φλωριά
ντόρτ παρμάκια χρυσοῦς τζουμπέδες = τζουμπέδες μὲ χρυσοκέντημα πλάτους
 τεσσάρων δακτύλων
ξόδρομα = ξόδερμα
ὀλιφές = μισθός, ἀμοιβή
ὀρδι (ὀρδοῦ) = σῶμα στρατοῦ, στρατόπεδον
πανωτάρια = γελέκια
πεύκια = μαξιλαράκια ἢ σκαμνιά χρησιμοποιούμενα διὰ νὰ κάθηνται περὶ
 τὴν τράπεζαν
πεςχέσια = δῶρα
πουγγία = σακκίδια εἰς τὰ ὁποῖα ἔθετον χρήματα, καὶ συνεκδοχικῶς τὸ πο-
 σὸν τῶν πεντακοσίων γροσίων, ὅπερ ἀπετέλει καὶ μονάδα νομισματικοῦ
 μετρικοῦ συστήματος
πούλιας = πολὺ μικροὶ μεταλλικοὶ κίτρινοι δίσκοι τρυπημένοι
πόχαις = ἀλυσσίδες χρυσαῖ τὰς ὁποίας ἔθετον πρὸ τοῦ στήθους καὶ ἀπὸ
 τὰς ὁποίας ἐξήρτου χρυσαφικὰ
ραγιᾶς = ποιμνία, ὑπήκοοι μὴ μουσουλμᾶνοι φόρου ὑποτελεῖς
ράχτια = καλύμματα ἀλόγων
ρεχάτια = ἀναπαύσεις, περιποιήσεις
ρεχέμια = ὄμηροι, ἐνέχυρα
ριτζιάδες = παρακλήσεις
ριτζιάλι = ἐξοχα πρόσωπα, μεγιστᾶνες, ἀνώτεροι βαθμοῦχοι, ἤτοι ἔχοντες
 μεγάλα ἀξιώματα ἢ ὀφφίκια
ρόγα = μισθός (ποιμένων κλπ.)

- ρουμπιέδες = μικρά νομίσματα χρυσᾶ
 σαήνη = εἶδος ἱέρακος
 σελημιέδες = φόρεμα πολυτελείας καὶ νόμισμα χρυσοῦν
 σελτέδες = στρωσίδι γεμάτο βαμβάκι
 σιανηλίκια = δόξαις, κλέη
 σεργοῦνι = ἔξορία
 σεφέρι = πόλεμος, ταξίδιον
 σεριανήση = περιφέρει
 σιαλούς τζομπέδες, ἀπὸ ὕφασμα λεπτὸν ὀνομαζόμενον σιαλί
 σιουσάνες = εἶδος πυροβόλου
 ταηρές = (νταηρές) = τμήμα, ἀκολουθία
 τάταρης = ταχυδρόμος
 τεμενᾶς = χαιρετισμὸς τουρκικὸς διὰ τῆς χειρὸς ἣτις προσεγγίζουσα τὸ
 στόμα, ἔφθανεν ἕως τὸ μέτωπον
 τζιαλμᾶς (σαρίκι) = (κάλυμμα κεφαλῆς τουρκικὸν) κίδαρις
 τζιαναμπέτης = ἀκάθαρτος, ἄθλιος
 τζιελβέδες = χαριεντισμοὶ
 τζιαμπέλαις = ἀρμάθα (ὄρμαθος)
 τζιασοῦται, γκιασοῦται ἀραβιστί = προδότης
 τζιελέγγια = ζωνάρια
 τζιμπέρι = εἶδος μανδηλίου χρησιμεῖον ὡς κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν γυ-
 ναικῶν
 τζιαχτζίρια = ἀναξυρίς καὶ γενικῶς ἑορτάσιμος περιβολή
 τζεγγίστραις = χορεύτριαι, ἄοιδοὶ
 τζιεβρές = λεπτὸν μεταξωτὸν ὕφασμα χρυσοκέντητον
 τζιοπχανές = πυριτιδαποθήκη
 τζιουλουρφύκια = ὀλίγα μαλλιά ποῦ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ μανδηλί τῆς κεφαλῆς
 εἰς τοὺς μὴνιγγας, διακεκοσμημένα
 τζιουμπέδες = ἐπενδύται ποδήρεις α'. τσόχινοι μὲ κορδόνια, β'. χρυσοκέν-
 τητοὶ, γ'. μὲ λεπτὸν ὕφασμα σιαλί, καλοκαιρινοὶ
 τηρακλιᾶ = ὕφασμα πολῦτιμον
 τοκᾶς = πόρπη
 τουμάνια = γυναικεῖα σαλβάρια
 φουκαρᾶς = πτωχὸς
 φερμάνι = διάταγμα σουλτανικὸν ἢ καὶ τοῦ ἰσχυροῦ βεζύρου
 φερμανλής = ὁ ἐφωδιασμένος διὰ φερμανίου ἦτοι Σουλτανικοῦ διατάγματος,
 ἢ κατάδικος προκεκηρυγμένος δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος καὶ ὡς
 τοιοῦτος καταδιωκόμενος καὶ ἀναζητούμενος πρὸς σύλληψιν καὶ τιμωρίαν.
 χαζύρης = ἔτοιμος
 χαερλής = ἀγαθός, αἰσιος, ὠφέλιμος (ιδίᾳ ἐπὶ μνηστείας, γάμων καὶ τῶν τοι-
 οῦτων).
 χαζινές = θησαυροφυλάκιον, ταμεῖον
 χαρέμια = γυναικωνίτης· χαρέμιον, ἦτοι τὸ ἐσωτερικὸν τμήμα τῆς οἰκίας τῶν
 μουσουλμάνων, ἔνθα διαιτῶνται αἱ γυναῖκες
 χατᾶς = λάθος
 χατ-ι-χουμαγιούν = αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα
 χαλτοῦποι = χαλντούπης, ἦτοι ἄνθρωπος χονδρός, ἀμόρφωτος καὶ ἀπολί-
 τιστος

χιράμια = στρωσίδια μάλλινα ὡς ἐπικαλύμματα χρησιμοποιούμενα

χούκιμι = ἀπόφαισις, κρίσις

ψάθα, ἀπαντᾷ εἰς τὴν φράσιν «νά καύσουν τὴν ψάθαν», ἡ ὁποία σημαίνει
νά παρακαλέσουν θερμῶς, ἱκετεύειν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
